

történetei miatt. Zsuzsa néne vallásos történeteket mesélt közérthető stílusban. Kali néni segítette a közösség gazdagító ereje, felhasználta a szomszédok, rokonok élményeit.

Önéletrajzát négy részre osztotta: a gyermekkor, a szolgaság kenyeré, látnyság és szerelem, asszonyors fejezetekre. Bár a székiek élete kétségkívül nagyon nehéz volt, Kali néni leírása szerint sok család élt békességben, szeretetben, „szépen beszélgetve”. Neki magának nem sok öröm jutott az életben, már kisgyermekként keményen dolgozott, tíz évesen szolgálni ment Kolozsvárra. Sorsa tükrözi a történelmet: fiatal korának örömeit beárnyékolja a háború, majd a spanyolnátha réme, amely csaknem halálát okozta. Az „ügyes legények” is mind odavesztek a háborúban. A fiatal Kali egyik udvarlója áthelyezése után nem írt többé levelet. Mire vé-

get ért a háború az ember is kevés, s ő is jócskán benne jár a házasulandó korban, ilyen előzmények után ment hozzá Filep Istvánhoz, aki aztán egész életében durván, cseledeként bánt vele. Szomorú életében nevelt lányai jelentették minden örömet. Saját gyermeke nem lehetett. Kezdetben azt hitte, hogy ura miatt, s engedett is egy falubeli embernek, de csak a szégyen és a fájdalom maradt utána, magzat nem. Valószínűleg még Kolozsváron ronthatta meg így életét, mert leírja, hogy egyszer megemelte a vizesdézsát és utána súlyos lázba esett.

Meséiben, történeteiben élte meg a sosem ismert szerelmet és boldogságot, s általa tárul fel előttünk a ma már eltűnő, de egykor oly sokszínű paraszti képzelet világa.

MÉSZÁROS ÁGNES

Bocskorosok hadinépe

A magyar gyalogság.

A magyar gyalogos katona története.

Szerk.: Doromby József – Reé László.

* * *

„Mindig végveszélyben, mindenkoron résen,

Az ősi férfiharc küzdelmére készen,

Mi vagyunk csatákat döntő hatalmasok,

Ember ember ellen: mi a gyalogosok.”

Anton Wildgans: Mi, gyalogosok.

(Ford.: Seléndy Andor.)

Az alábbi sorok A magyar gyalogság című könyv bevezetője után álló versből valók. A kötet – híven az előszóban és a versben megfogalmazott célhoz – fő célja magyar gyalogos katona bemutatása. Nem az egész fegyvernem történetét veszi górcső alá, hanem annak egy rövid, de annál véresebb szeletét, az egész I. világháború s II. világháborút 1941-ig, s azoknak is azon hadszíntereit, ahol

magyar gyalogos katona küzdött. A kiadási évre – mivel ez az adat hiányzik műből – csak következtetni lehet: a legfrissebb adat 1944 elejére vonatkozik, valószínűleg a kiadás ideje 1944 közepe táján lehetett.

A szerzőgárda névsorában számos ismert nevet találunk, néhányat a történelemből is ismerhetünk. Az előszó szerzője vitéz Szurmay Sándor ny. gyalogsági tábornok, ny. honvédelmi miniszter. Julier Ferenc ny. vezérkari ezredes, a Tanácsköztársaság idején vezérkari főnök s később számos hadtudományi munka szerzője, melyek közül egy párat manapság is megjelentettek. Kratochwill Károly ny. altábornagy, a Székely Hadosztály egykori parancsnoka, aki védeni próbálta kicsiny seregével Erdélyt a román bevonulás idején, majd román fogságba esett. Ugyan nem történelmi személy, de a könyvtörténet terén tett kutatásai teszik ismertté

Csapody Csabát, aki azonban e hadtörténeti munka megírásában is részt vett. Az alkotói gárda többi tagja is szakértők közül került ki: az Országos Széchényi Könyvtár tisztviselői, az MTA Hadtörténeti Bizottságának tagjai, nyugalmazott és aktív katonatisztek.

A kötet két fő részből áll. Az előszó és a bevezetés után az első rész az első világháborútól kezdve időrendben haladva a gyalogság történetét mutatja be 1941 nyaráig. Tematikusan felosztva a könyvet, az egyes fejezeteket más-más szerzők írták. Az első világháborús események bemutatása után táblázatokban közlik a korabeli közös hadsereg és a honvédség hadrendjébe tartozó, a Magyar Szent Korona országaiból kiegészítődő gyalogos egységek hadrendjét. A táblázat után ismerteti, hogy ezen alakulatok mely magasabb egység alárendeltségébe tartoztak. Ismerteti a magyar királyi népfelkelő gyalogezeredeket és hadtápszázlóaljakat. Figyelemmel kíséri a háború folyamán beállott változásokat: alakulatok megszűnése vagy újak felállítása s végül az 1918-as, összeomlás előtti állapotokat foglalja táblázatba. Ezeken túl leírja a magyar gyalogos katona rendszeresített fegyverzetét 1914-ben s 1918-ban. A következő fejezetek foglalkoznak a II. világháborús eseményekkel a jelzett időpontig. Ezek tárgyalásánál nem tapasztalható az a részletesség, mint az előző fejezetekben. Jórészt a politikai eseményeket tárgyalja, illetve a hadieseményeket igyekszik politikai s ideológiai okokkal magyarázni. Nem törekszik a harcok és a harcoló egységek bemutatására, inkább népszerűsíteni igyekezik az szovjetek elleni háborút.

Az I. világháborús események bemutatása ezzel szemben bőséges tárházát nyújtja az adatoknak, leírja harcok menetét. Nagy hangsúlyt helyez a magyar katona egyéni és csapat hősiességének bemutatására is. A csataleírásokat térképvázlatok teszik érthetőbbé és plasztikusabbá. A térképek mellett korabeli fényképek színesítik a szakszerű – mely szakszerűség nem megy az olvashatóság ro-

vására – , de nem elfogulatlan magyarázatokat, eseményleírásokat. A kötetnek sikerült megtalálni a megfelelő hangnemet, hogy az érdeklődő s a „komoly” olvasó egyaránt élvezettel forgassa a könyvet, akár mint szakmunkát, akár mint olvasmányt. Ennek megfelelően a hadiesemények leírása mellett nagyon sokszor kitér a magyar baka egyéni hősiességének ábrázolására. Szinte minden oldalon említ kiemelkedő teljesítményt felmutató csapattesteket vagy név szerint egyes közkatónákat is, a haditett részletes leírásával. A népszerűsítés mellett az egyszerű katonák kiemelése propaganda célokat is szolgálhatott, hiszen a kötet a II. világháború kellős közepén jelent meg, mikor a német – és magyar – csapatokat már számos kudarc – vereség – érte (Sztálingrád, Don-kanyar, Kurszk) s amikor mindennél nagyobb szük-

AZ ELŐZŐ SZÁMUNKBAN KÖZÖLT FRONTLEVÉL
SZERZŐJE, BALOG FERENC,
A 69. K. U. K. GYALOGEZRED KATONÁJA

ség volt a hősiességre, mely ellensúlyozza a felszerelés, kiképzés hiányát. A harci cselekmények során bekövetkező veszteségeket is, ellensúlyozás képpen, igyekszik a hősiesség velejárójaként feltüntetni, illetve hatásukat azzal is mérsékelni, hogy a veszteségek mellett taglalja az elért eredményt s felsorolja a csatában elszenvedett ellenséges veszteségeket, az ellentől zsákmányolt hadianyagot, a fogásba ejtett ellenséges katonák számát. Ebben némileg különbözik a „szocialista történetírás”-tól, főleg annak szovjet változatától, mely történetírás háborúkkal foglalkozó alkotásai szinte szót sem ejtenek a vitézül küzdő bolsevista

csapatok veszteségeiről, csak „Ivan Ivanovics” párttag – de minimum komszomolista – helytállásáról, hőstetteiről. Ezzel szemben ez a kötet – ha némi elfogultsággal is – igyekszik valósághoz közelebb képet láttatni.

Antikváriumban láttam a egy hasonló művet a magyar utászokról, de sajnos magas ára miatt nem tehettem „magamévá”. Mindenesetre a kötet nagyon hasznos lehet a mind a kor kutatója, mind pedig a korban elmélyedni kívánó diák számára.

KISS GÁBOR FERENC

VOLT EGYSZER EGY MAGYAR VASÚT

VII. MISKOLC TISZAI PÁLYAUDVARA AZ ELSŐ ITT ÉPÍTŐ VASÚTI VÁLLALAT, A TISZAVIDEKI VASÚT EMLÉKÉT ŐRZI NEVÉBEN. A RÉGI ÉPÜLET ÁTÉPÍTÉSÉVEL 1901-BEN KÉSZÜLT EL AZ ÚJ ÁLLOMÁS A MÁV KIMAGASLÓ KÉPESSÉGŰ ÉPÍTÉSZE, PFAFF FERENC TERVEI SZERINT. KÉPÜNK AZ ÉSZAKI KIJÁRATBÓL KÉSZÜLT. JOBBRA A POSTA ÉPÜLETE LÁTSZIK. A RÉGI FAVÁZAS VONATFOGADÓ CSARNOK EGYELŐRE MÉG MEGMARADT, DE EGYRE INKÁBB ÚTJÁBAN ÁLLT A MEGNÖVEKEDETT FORGALOMNAK, ÉS NÉHÁNY ÉVEL KÉSŐBB ELBONTOTTÁK (MÁTHÉ ZOLTÁN GYŰJTEMÉNYÉBŐL)